

У статті розглядаються методологічні підходи до реалізації змісту біологічної освіти у профільних класах. Проаналізовано їх сутність, зміст, значення у формуванні цілісних знань про органічний світ та функціонування біологічних систем.

Ключові слова: методологічні підходи до викладання біології, зміст біологічної освіти, системний, системно-структурний, синергетичний, функціональний, еколого-еволюційний підходи

В статье рассматриваются методологические подходы к реализации содержания обучения биологии в профильных классах. Проанализировано их сущность, содержание, значение в формировании целостных знаний об органическом мире и функционировании биологических систем.

Methodological approaches to realization the content of teaching biology in specialized classes are considered in the article. The essence, content, meaning in formation of complete knowledge of the organic world and functioning of biological systems are analyzed here.

УДК 378.14:004:811.112.2
ББК 74.202.4+81.2

О.В. Герасимова, М.Ю. Кадемія
м. Вінниця, Україна

ПРОЕКТНА ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Постановка проблеми. Процеси, що відбуваються нині в сучасному світі, створюють потужний стимул для вивчення іноземної мови. Знання іноземної мови не тільки культурна, а й економічна потреба. В сучасному суспільстві будь-якому фахівцеві, який бажає досягти успіху в своїй галузі, володіння хоча б однією іноземною мовою життєво необхідно. Тому мотивація до її вивчення різко зростає. Але це не означає, що зникли труднощі в процесі оволодіння іноземною мовою, особливо в масовій школі: як і раніше, недостатньо активно здійснюється мовленнєва практика кожного учня на уроці, відсутня необхідна диференціація навчання. Учні, оволодіваючи необхідними вміннями та навичками спілкування, практично не мають можливості говорити іноземною мовою, користуватися одержаними знаннями за межами навчальної аудиторії. В результаті втрачається інтерес до вивчення іноземної мови.

Як зробити навчальний процес для учнів творчо насиченим, захоплюючим, а саме головне, ефективним?

Відомо, що інтегративною метою навчання іноземної мови в школі є формування і розвиток комунікативної компетенції, тобто навчання практичним володінням іноземною мовою. Досягнення цієї мети передбачає зміни у вимогах до рівня сформованості мовленнєвих навичок і вмінь, вимагає нових підходів до відбору змісту та організації матеріалу в процесі вивчення німецької мови. Загальновідомі роль і значення англійської мови в сучасному світі. Природно прагнення учнів та їх батьків вибрати для вивчення саме цю мову, і, як показує практика, до цього схиляється більшість шкіл. Нині ситуація дещо змінюється, збільшується коло тих, хто бажає вивчати німецьку мову. Крім проведення пропагандистської роботи з метою роз'яснення ролі різних мов з урахуванням місцевих умов потрібно зовсім змінити підхід до організації навчального процесу. На наш погляд, мета навчання може бути досягнута лише за умови використання особистісно орієнтованого підходу до навчання і виховання підростаючого покоління, коли враховуються потреби, можливості, схильності школяра, і він сам виступає поряд з учителем як активний суб'єкт навчальної діяльності.

Нині в умовах інформатизації системи освіти відбувається рух до сучасної моделі навчального процесу, що ґрунтується на особистісно-орієнтованому підході до навчання і виховання, появою нових завдань: індивідуалізації навчання і виховання; конструювання в

учнів власних знань, уявлень про світ; умінь, навичок у процесі практичної роботи (включаючи комп'ютерні моделі); проектна організація навчального процесу, в якій самостійно вчаться, визначає важливу для них мету, шукають шляхи і колективно реалізують її досягнення.

Аналіз попередніх досліджень. Дослідження вчених в галузі нових педагогічних технологій (І. Бім, І. Зимня, Є. Полат, та ін.) свідчать, що найбільш сприяє реалізації особистісно орієнтованого підходу в навчанні і характерним для сфери інформаційних технологій є досвід навчання на основі проектної діяльності.

Мета статті полягає у розгляді інтеграції методу проектів та інформаційних технологій у вивченні іноземної мови, їхній вплив на розвиток мовлення учнів, розвиток навичок комунікативного спілкування.

Виклад основного матеріалу. В основу методу проектів покладена ідея, що відображає сутність поняття «проект», його прагматичну спрямованість на результат, який одержано у вирішенні тієї чи іншої проблеми. Головним є те, що цей результат можна побачити, осмислити, застосовувати в реальній практичній діяльності [4, с. 509].

Проектна організація навчального процесу з використанням інформаційних технологій дозволяє:

- забезпечити вміння самостійно здобувати знання і застосовувати їх на практиці;
- розвивати кожного учня як творчу особистість, здатну до практичної роботи;
- залучати кожного учня до активного пізнавального процесу;
- підвищити мотивацію до вивчення німецької мови, до спільної роботи в групі, співпраці, вияву комунікативних умінь;
- формувати уявлення про діалог культур як безальтернативну філософію життя в сучасному світі;
- грамотно працювати з інформацією, забезпечуючи вільний доступ до неї в школі, а також у наукових, культурних, інформаційних центрах усього світу [3].

Отже, поряд із проектною діяльністю, використання комп'ютера в навчальному процесі сприяє розвитку пізнавального інтересу до вивчення німецької мови, активізує мовленнєву діяльність слухачів. Одним із провідних переваг комп'ютера є сприяння особистісно орієнтованого підходу індивідуалізації навчання, що дозволяє учневі працювати у відповідності до своїх можливостей.

Нині метод проектів набуває все більше прихильників. Він спрямований на те, щоб розвинути активне самостійне мислення учня і навчити його не просто запам'ятовувати й відтворювати знання, які дає школа, а вміти застосовувати їх на практиці [5, с. 67].

Необхідно звернути увагу на те, що для вирішення проблеми, яка покладена в основу проекту, учні мають оволодіти певними інтелектуальними, творчими та комунікативними вміннями. Тому для грамотного використання методу проектів потрібна значна підготовка, яка здійснюється, зрозуміло, в цілісній системі навчання в школі.

У підготовчій роботі значно допомагає використання комп'ютерних навчальних програм з німецької мови. Практика показує, що метод проектів має чимало переваг перед традиційними методами навчання. Зрозуміло, що вчителям не просто перебудуватися, звикнути до думки, що урок зовсім не обов'язково усна передача інформації від одного джерела - викладача, що інтерактивні мультимедійні продукти дадуть ту саму інформацію набагато швидше й ефективніше. Вони відкривають нові можливості для самостійної навчальної роботи. Навчальні програми («Репетитор», «Німецька мова для початківців. 12 граматичних уроків», «Німецька мова для вдосконалення», «Електронна морфологія» та ін) створені з метою самостійного вивчення німецької мови. Оптимальним для школи є фрагментарне використання цих програм на уроці в процесі вивчення граматичного матеріалу. Граматичні вправи захоплюючими не назвеш. Так і відбір відповідного матеріалу у підручнику не завжди достатній. У цьому реальну допомогу надає використання комп'ютера: програма «12 уроків ...» включає в себе всі

граматичні явища. Кожний урок присвячений окремій темі і включає в себе вправи для тренування і закріплення матеріалу, а також контрольні завдання. За необхідністю можна вдаватися до довідкового матеріалу з будь-якої граматичної теми. Вчитель має можливість знайти кожному учневі завдання під силу, що є гарним стимулом у роботі. З метою індивідуалізації навчання вчитель сам складає і записує різнорівневі тести та робочі листи для роботи на комп'ютері в процесі проектної діяльності.

Отже, саме комп'ютерне навчання, навіть фрагментарне, несе в собі величезний мотиваційний потенціал і відповідає принципам активізації та індивідуалізації навчання. Комп'ютер як спосіб і засіб навчання застосовується достатньо багатопланово: як навчальний пристрій, як тренажер, як репетитор, як моделюючий пристрій різноманітних ситуацій, як засіб наочності та контролю.

Метод проектів є сильним мотивуючим чинником. Як прийом навчання він задовольняє потребу школярів у новизні матеріалу, що вивчається, підтримує інтерес. Прихильники цієї методики дотримуються думки, що всі зусилля виправдовуються, тому що при цьому вирішується низка важливих завдань:

– практична діяльність учня: учні не лише здобувають знання, вміння та навички, а застосовують їх на практиці, порушується їхня емоційна сфера, завдяки чому посилюється мотивація;

– творча робота учня: учні самостійно здобувають інформацію з додаткових джерел;

– реалізація різних форм організації навчальної діяльності, у процесі якої учитель - консультант і партнер, порадник, помічник;

– зацікавленість учня: все в навчанні орієнтовано на дитину, його життєвий досвід, інтереси, здібності;

– відповідальність учня перед групою: кожен, працюючи індивідуально, має представити групі результат своєї діяльності [5, с. 68].

Основною формою навчання в проектній діяльності є групова взаємодія. Опції учнів у групі можуть змінюватися так само, як і склад груп, але важливо, щоб здійснювалася взаємодія, взаємодопомога.

Склад групи визначається за такими принципами: рівень навчання, комунікабельність, ініціативність, працездатність, інтереси. Група вибирає одне завдання, але в процесі його виконання відбувається розподіл ролей. Кожний учень одержує самостійну ділянку роботи в проекті. В процесі виконання проекту учні доходять до висновку, що від успіху кожного залежить успіх усього проекту, тому кожен учасник активно включається в пошук нової інформації, у «здобуття» знань, що є стимулом до активного засвоєння знань.

Оволодіваючи культурою виконання проектних завдань, учні вчаться творчо мислити, самостійно планувати свої дії, прогнозувати можливі варіанти рішень, реалізовувати засвоєні ними засоби і методи роботи на комп'ютері. Працюючи над проектом, школярі вчаться співпрацювати в «команді».

У процесі використання методу проектів змінюється роль вчителя. Вчитель виступає в ролі консультанта, помічника, спостерігача, джерела інформації, координатора. Головне завдання вчителя – передача способів роботи, а не конкретних знань, акцент робиться не на викладання, а на навчання (девіз проектної методики). Недарма у Німеччині девізом у прихильників проектної методики служать слова Конфуція: *Erzähle mir, und ich vergesse! Zeige mir und ich verstehe! La mir machen, und ich lerne* (Confuzius) - Розкажіть мені, і я забуду! Покажи мені, і я зрозумію! Змусіть мене що-небудь зробити, і я вивчу!

Отже, на всіх етапах вчитель має ініціювати самостійну пошукову, творчу діяльність учнів, спрямовуючи на визначення проблеми та пошук шляхів її вирішення.

Важливо підкреслити, що проектна методика з використанням інформаційних технологій має значну практичну спрямованість (спрямованість на створення реального мовного продукту; стимулює самостійний пошук учнями потрібної інформації; вимагає

розвитку творчої фантазії). Метод проектів активізує всі сторони особистості школяра: інтелектуальну сферу, типологічні особливості та риси характеру: цілеспрямованість, наполегливість, допитливість, працьовитість, комунікативні уміння, почуття, емоції.

Проект - самостійна творча робота учнів. Проект - це групова або індивідуальна творча робота учнів. Захист проекту - урок-презентація проходить як узагальнюючий заключний етап із конкретної теми. На початковому етапі вивчення теми учням пропонуються різні варіанти проектів, що заносяться в проектний план (8-11 кл). Наприклад, за темою «Як прекрасно влітку» (8 кл.) пропонуємо реалізувати такі проекти: комікси «Як я провів вільний час влітку», газета-колаж на теми «Літні враження», «Спогади про літо», «Літо - моя улюблена пора року», «Рекламний проспект» Подорожуйте до Німеччини», вікторина «Все про ФРН» і т.ін. За темою «Школа майбутнього», «Школа моєї мрії» і т. ін.

У залежності від теми обраного проекту учні працюють в групах (2-4 чол.) або індивідуально. В процесі роботи учні часто змінюють тему, вносять свої пропозиції щодо питань, які їх більше цікавлять. Результати своєї праці школярі мають творчо оформити на комп'ютері: написати твір, статтю, рекламу, зібрати й обробити статистичні дані, спроектувати альбом, колаж, газету, книгу і т.ін., а в підсумку – організувати виставку та представити свою проектну роботу.

Отже, під час спільної роботи в проекті можна спостерігати зацікавленість навіть у слабких учнів, бажання висловитися з тем, які цікавлять, красиво і оригінально оформити свою творчу роботу, більш захоплююче провести презентацію проекту. Учні цікавий не тільки результат, у тому числі з використанням комп'ютера, а й весь процес утворення проекту.

Планування роботи необхідно починати з відбору краєзнавчого та лінгвістичного матеріалу. З метою організації проектної роботи відбираємо тільки той матеріал, який передбачає вирішення проблеми, що має практичну, теоретичну та пізнавальну значимість. Роботу над проектом необхідно здійснювати поетапно. На кожному етапі вирішуються певні завдання, планується діяльність учнів і вчителя.

Послідовність виконання проекту здійснюється за такими етапами: задачі, діяльність учнів, діяльність вчителя.

Етапи:

I. Підготовчий

1. Цілепоглинання.

2. Планування. На цьому етапі здійснюється визначення теми, виявлення проблеми, вибір груп.

3. Аналіз проблеми, висування гіпотез та їх обґрунтування. Уточнення інформації. Обговорення. Виявлення проблеми.

4. Висування гіпотези. Формування завдань. Мотивація учнів. Пояснення цілей. Допомога та спостереження.

II. Організаційний.

1. Вибір методів перевірки прийнятих гіпотез

2. Виконання, обговорення методів перевірки висунутих гіпотез, джерел інформації

Пошук інформації, що підтверджує або спростовує гіпотезу. Виконання проекту. Обговорення і вибір оптимального варіанту. Визначення джерела інформації

Робота з інформацією. Проведення дослідження. Оформлення проекту. Вчитель спостерігає, консулює, радить, спрямовує процес роботи.

III. Заключний.

1. Захист проекту, презентація результатів проектування.

Оцінка результатів, захист проекту, участь у колективній оцінці результатів діяльності, колективний аналіз та оцінка результатів проектування.

На підготовчому етапі здійснюється постановка мети, завдань і планування проекту.

Спочатку планують проект у межах певної теми, пропонуючи учням свої ідеї, в прихованому вигляді проблеми. Учні обговорюють ці проблеми, висувають свої гіпотези (пропозиції). Формуються групи і розподіляються завдання в групах.

Розподіл завдань між членами групи здійснюється таким чином: одному учню, наприклад, доручається збирання фактичного матеріалу з теми, а іншому - провести анкетування в класі й обробити дані; учням з невисоким рівнем підготовки скласти план, намалювати або зробити фотографії та супроводити їх короткою інформацією відповідною мовою.

Підготовчий етап забезпечує також мовні та мовленнєві вміння школярів: оволодіння лексику, граматичним матеріалом з теми, читання текстів з підручника, які служать змістовною базою для розвитку мовленнєвих та дослідницьких умінь учнів. Ці вміння формуються і розвиваються в процесі проектної діяльності із застосуванням навчальних комп'ютерних програм.

Під час організаційного етапу здійснюється виконання проекту: учні працюють з інформацією: збирають матеріал з додаткових джерел, досліджують, вибирають необхідний; тобто здійснюють пошукову діяльність і творчо оформляють свою проектну роботу. Поряд з роботою з формування мовних та мовленнєвих умінь учнів у межах обговорюваної проблематики необхідно навчити їх стратегії і тактиці групового спілкування, тобто комунікативним умінням, навичкам, котрі навчили їх висловлюватися логічно, зв'язно, продуктивно. З цією метою використовуються різні граматичні опори, мовні кліше, комунікативні мовні штампи (я думаю, на мою думку, я переконаний, якщо я не помиляюся і т.ін., вислови згоди, незгоди, узагальнення сказаного, що постійно змінюються в засвоєнні попередніх.

Заключний етап включає в себе захист і обговорення проектів. Кожна група захищає свій проект з раніше обговореного плану. Наприклад, за темою «Школа» презентація проходила у формі телепередачі, яка називалася «Schule, school, shole, школа». Двоє ведучих з України та Німеччини брали інтерв'ю у гостей передачі, які представляли свій проект «Наша рідна школа», німецькі школярі з вальдорфської школи виступили з проектом «Школа моєї мрії», а потім відбулася конференція «Школа здоров'я - школа майбутнього».

Підведення підсумків - дуже важливий етап, на якому учні висловлюють свою думку про захист (що вдалося, що не вийшло, чому?), обирають найбільш цікавий проект, аргументуючи свою думку. Оцінка проектної роботи - нелегка справа. Очевидно, що мова - це лише складова частина проекту. Помилково оцінювати проект розглядаючи його тільки на основі лінгвістичної правильності. Оцінку слід виставляти за проект у цілому, багатоплановість його характеру, рівень виявленої творчості, чіткості презентації.

Поряд з перевагами проектної діяльності є й певні недоліки, що зумовлені такими чинниками:

- недостатній рівень мовної підготовки учнів: не завжди учні готові обговорювати організаційні питання іноземною мовою, нерідко присутні мовні помилки;
- брак часу за навчальним планом;
- труднощі залучення слабких учнів до активної дискусії.

Незважаючи на певні труднощі, ця форма організації навчальної діяльності має низку переваг і приносить позитивні результати: творчі презентації замінюють традиційну форму контролю «питання-відповідь». Крім того, проектна організація навчального процесу з використанням інформаційних технологій полягає в тому, що така діяльність сприяє формуванню таких умінь:

- планувати свою роботу, прораховуючи можливі варіанти;
- використовувати значну кількість джерел інформації;
- самостійно відбирати і накопичувати матеріал;
- аналізувати, аргументувати думку;
- встановлювати контакти;

- створювати «кінцевий продукт»;
- представляти створене перед аудиторією.

Ці вміння в поєднанні з інтелектуальними, творчими, комунікативними вміннями є соціально-значимими для досягнення успішної соціалізації учнів.

Під час роботи над проектом будуються нові відносини вчителя та учнів. Учитель організовує самостійну, навчально-пізнавальну, комунікативну, творчу діяльність учнів.

Висновок. Проектна організація навчального процесу та використання інформаційних технологій дозволяють вирішити поставлені завдання: в результаті спільної навчальної діяльності учнів вдається значно збільшити час мовленнєвої практики кожного учня на уроці, що сприяє розвитку комунікативної активності, здійснювати індивідуалізацію та інтенсифікацію самостійної роботи учнів, підвищувати пізнавальну активність і мотивацію навчання.

Література:

1. Бим И. Л. Личностно-ориентированный подход-основная стратегия обновления школы / И. Л. Бим // Иностранные языки в школе. – 2002. – № 2. – С. 234-236.
2. Венедиктова С. А. Проектная деятельность учащихся на уроке немецкого языка / С.А. Венедиктова // Иностранные языки в школе. – 2002. – № 2. – С. 45-47.
3. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз : монографія / [В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень та ін] ; за ред. В. Г. Кременя. – К. : Наукова думка, 2003. – 853 с.
4. Перунова Л. А. Die Liebe kann Gluck bringen / Л. А. Перунова // УГ – 1999. – № 48. – С. 65-67.
5. Полат Е. С. Новые педагогические технологии в системе образования / [Е. С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров] ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 272 с.
6. Протасень Е. П. Компьютерное обучение: за и против / Е. П. Протасень, Ю. С. Штаменко // ИЯ в школе. – 2000. – № 5. – С. 34-37.
7. Рогова Г. В. Методика обучения иностранным языкам / Г. В. Рогова, Ф. М. Рабинович, Т. Е. Сахарова // Москва, 1991. – 193 с.
8. Krumm H-G Unterrichtsprojekte-praktisches Lernen im Deutschunterricht // Fremdsprache Deutsch. – 1991- №4.

У статті розглянута інтеграція методу проектів та інформаційних технологій у вивченні іноземних мов та їх вплив на розвиток мовлення учнів, формування навичок комунікативного спілкування.

Ключові слова: інтеграція, інформаційні технології, комунікаційне спілкування, метод проектів, навчально-виховний процес.

В статье рассмотрена интеграция метода проектов и информационных технологий при изучении иностранных языков и их влияние на развитие разговора учеников, формирование навыков коммуникативного общения.

Ключевые слова: интеграция, информационные технологии, коммуникационное общение, метод проектов, учебно-воспитательный процесс.

Integration of projects method and informational technologies in the process of foreign languages teaching and their influence on development of pupils' speaking and formation of their communicative conversation skills have been considered in the article.

Keywords: integration, informational technologies, communicative conversation, projects method, educational process.